

UVODNIK: DIGITALNE KOMPETENCE KOT TEMELJ PEDAGOŠKE PREOBRAZBE

¹Maja Vičič Krabonja

¹Srednja ekonomska šola in gimnazija Maribor, Slovenija

Povzetek

Ključne besede: digitalne kompetence, postdigitalna družba, omogočanje digitalne pravičnosti

Keywords: digital competencies, postdigital society, enabling digital equity

Digitalne kompetence v sodobnem izobraževanju niso več dodatek, temveč temeljna nujnost za kakovostno, vključujočo in pravično učenje. V postdigitalni družbi, kjer so tehnologije vseprisotne, a pogosto nevidne, se učitelji ne sprašujejo več, ali naj uporabljajo tehnologijo, temveč zakaj, kako in s kakšnim namenom jo vključujejo v pouk. Uporaba tehnologije sama po sebi še ne zagotavlja kakovostnega poučevanja – ključno je, da učne situacije učencem omogočajo razvoj digitalnih kompetenc prek aktivnega, sodelovalnega in reflektivnega učenja. Načrtno razvijanje digitalnih kompetenc pomeni za učitelje izziv, saj zahteva premislek pedagoških praks in intenzivno sodelovanje med strokovnimi delavci. Poleg didaktične dimenzije razvijanja digitalnih kompetenc je pomemben tudi širši pedagoški vidik, ki vključuje odnose, etiko in vlogo učitelja v postdigitalni družbi.

1 DIGITALNE KOMPETENCE DANES NISO VEČ DODANA VREDNOST – SO TEMELJNA IZOBRAŽEVALNA NUJNOST

Organizirano izobraževanje je od nekdaj lovilo ravnotežje med potrebami in cilji posameznika ter potrebami razvoja družbe. Tako kot smo v preteklosti z razvojem znanosti in tehnologije uvajali nove predmete, ki so preuredili, nadgradili in deloma nadomestili sedem svobodnih umetnosti srednjega veka ter študije, ki so dopolnili filozofijo, teologijo, pravo in medicino, se tudi digitalne kompetence v šolskem prostoru niso kar pojavile in niso trenutna modna muha, ampak s hitrimi spremembami v tehnologiji in družbi postajajo organski del vsakdanjika slehernika in s tem tudi vzgoje in izobraževanja.

Copyright: © 2025

Avtorji/The author(s). To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons CC BY Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna.

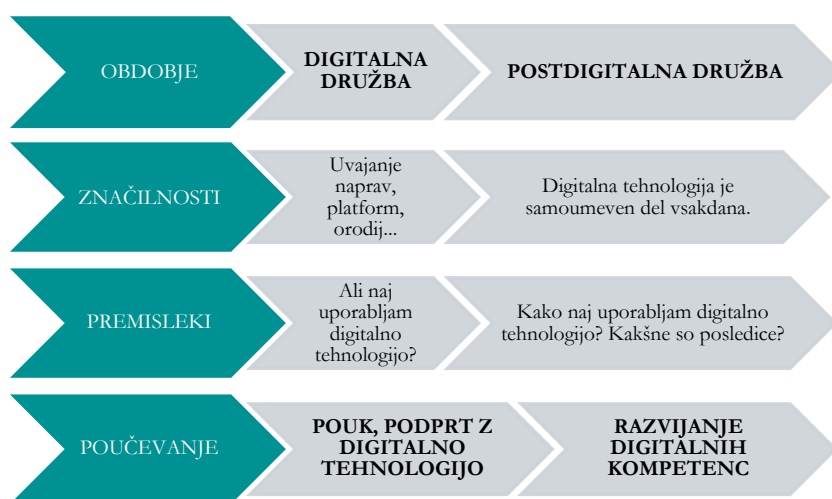
Uporabnikom je dovoljeno tako nekomercialno kot tudi komercialno reproduciranje, distribuiranje, dajanje v najem, javna priobčitev in predelava avtorskega dela, pod pogojem, da navedejo avtorja izvirnega dela.

(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Če si priznamo, da živimo v postdigitalni družbi, kjer digitalno ni več ločena kategorija, ampak je prepleteno z vsemi vidiki življenja, da je to privzeta, samoumevna infrastruktura našega življenja, tako kot na primer kanalizacija, elektrika in tekoča voda, potem se večinoma ne sprašujemo več, ali uporabljati digitalno tehnologijo. Vendar ta samoumevnost, kjer je tehnologija vseprisotna in hkrati nevidna, ne pomeni, da je več ne preizprašujemo. Pomembna vprašanja so: zakaj, čemu in kako jo uporabljamo ter kako vpliva na naše odnose, komunikacijo, delo, učenje, prosti čas, mišljenje, čustvovanje, identiteto, zasebnost, bivanje, etiko ...

V kontekstu sodobne pedagogike (digitalne) kompetence ne predstavljajo posebne, dodatne dimenzije izobraževanja, temveč so postale neizogiben element vsakdanjega pedagoškega delovanja. Tisto, kar je bilo nekoč stvar izbire učitelja, je danes ne le pogoj za aktualnost, vključenost, kakovost učenja ter trajnost rezultatov le-tega ampak tudi osnova zagotavljanja digitalne pravičnosti in dostopnosti pri vseh deležnikih v izobraževanju.

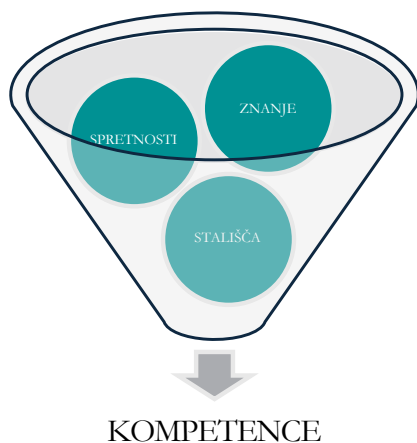
Slika 1: Razvijanje digitalnih kompetenc v postdigitalni dobi je temeljna izobraževalna nujna.

2 DIGITALNE KOMPETENCE NISO LE TEHNIČNO ZNANJE – SO IZRAZ NAŠEGA PEDAGOŠKE ODGOVORNOSTI

Digitalna preobrazba izobraževanja ni zgolj tehnični proces, temveč kompleksen pedagoški in politični izziv. V izobraževanju ta preobrazba torej ne pomeni uvedbe naprav ali platform – teh ne bi smeli več niti opaziti, saj so samoumevne tako kot tabla, učbenik ali laboratorij. Bistvo preobrazbe leži v prilagajanju didaktičnih pristopov. Za ustvarjanje smiselnega, vključujočega in kakovostnega učenja moramo učitelji razmišljati zakaj, kdaj,

kako in s kakšnim namenom uporabljamo tehnologijo ter le-to smiselno povezati s predmetnimi vsebinami in izbranimi didaktičnimi pristopi. Ter za svojimi odločitvami stati ne glede na to ali uporabo naprav omejujemo ali razvijamo njihovo varno, premišljeno, smiselno in učinkovito rabo.

To lahko storimo le, če se zavedamo, da uporaba tehnologije pri poučevanju (ali njena odsotnost) sama po sebi še ne pomeni niti kvalitetnega pouka niti razvijanja digitalnih kompetenc učečih se. Nujno moramo storiti korak naprej od pouka, podprtega s tehnologijo, ter organizirati učne situacije, v katerih bodo učeči se lahko razvijali svoje digitalne kompetence – kar pa je možno le, če so pri tem sami aktivni. Poleg znanja so sestavine kompetence namreč tudi spretnosti in stališča, ki jih s tradicionalnim načinom poučevanja ne dosežemo.

Slika 2: Kompetence sestavljajo tri enakovredne komponente.

Razvijanje digitalnih kompetenc nas tako usmerja ne le k smiselni uporabi tehnologije, ampak predvsem k uvajanju aktivnih metod poučevanja in ustvarjanju na učenca osredinjenih učnih situacij, ki niso enkraten dogodek, s katerim zadostimo zahtevam učnih načrtov (ki že vsebujejo razvijanje osmih ključnih kompetenc), “muham” ravnatelja ali projekta in potolažimo svojo profesionalno vest, ampak samoumeven, naraven proces, v katerem učitelji vključujemo razvijanje digitalnih kompetenc (in s tem aktivnih metod poučevanja), vse od načrtovanja preko izvedbe do spremljanja in vrednotenja rezultatov ter samorefleksije o izvedenem pouku.

3 UČITELJ JE HKRATI TUDI UČENEC

Načrtno razvijanje digitalnih kompetenc nas učitelje potiska izven cone udobja na več področjih – za nekatere je to že sama uporaba tehnologije, za druge dvomi v lastne digitalne kompetence, tretjim pa izziv predstavljajo aktivne oblike dela, s katerimi deloma izgubljam »popolni« nadzor nad dogajanjem v razredu. Za vse pa velja, da moramo narediti korak nazaj pri načrtovanju in ponovno premisliti naše priprave na vseh nivojih, od letnega načrtovanja do priprav za posamezne tematske sklope oziroma učne ure – ter korak naprej pri povezovanju s kolegi. Le če bomo vedeli, katere in do katere ravni so učenci že razvijali digitalne kompetence in katere razvijajo pri naših kolegih, bomo zmogli že pridobljeno nadgrajevati in dopolnjevati. Hkrati pa bo le sodelovanje učiteljev posameznega oddelka oziroma učenca omogočilo, da bo le-ta razvijal svoje kompetence na vseh petih področjih digitalnih kompetenc ter bo tako v resnici v središču procesa poučevanja. V pedagoškem okolju moramo torej povezovati svojo in učenčevo digitalno kompetentnost, kritično presojo, refleksijo in sodelovalno načrtovanje, za kar potrebujemo številna nova znanja, ki niso le del našega strokovnega področja. Medtem ko se na področju didaktike osredotočamo na načrtovanje, izvedbo in evalvacijo učnih procesov s pomočjo tehnologije, moramo na področju pedagogike vključevati širše razmisleke o etiki, odnosih, vlogi učitelja in učenca ter družbenem vplivu digitalizacije. Le odprt, radoveden učitelj, ki se je pripravljen učiti skupaj z učenci in drug z drugim ter razvijati svoje kompetence, bo zmožen ustvarjati vključujoče, odzivne in razvojno naravnane učne situacije, v katerih tehnologija ni cilj, temveč sredstvo za gradnjo znanja, odnosov in osebne rasti.

4 MOST MED TEORIJO IN PRAKSO

Digitalna preobrazba izobraževanja ne bo uspešna brez povezanosti dveh ključnih polov: teorije in prakse. Morda raziskovalci in učitelji kdaj govorimo različen jezik – vendar z enakimi cilji.

Revija Inovativna pedagogika se s to številko postavlja kot platforma dialoga, razvoja in prenosa znanja, kjer se raziskovalci in praktiki lahko srečamo v skupnem cilju. Pričujoča številka Revije Inovativna pedagogika ni zgolj niz znanstvenih in strokovnih besedil. Je povabilo v skupnost učiteljev, raziskovalcev in vizionarjev, ki verjamemo, da se lahko učimo drug od drugega in skupaj oblikujemo prihodnosti naših učencev in družbe, v kateri živimo.